

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

به همراه

تغییرات تفسیری، مشورتی و... شورای نگهبان

(۱۳۹۶-۱۳۵۹)

مستطبر

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (اصلاحات ۱۳۶۸)

کلیه نظریه‌های تفسیری و مشورتی شورای نگهبان در اصل و متن اساسی

کلیه نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

کلیه تذکراتی از اسنادی و قانونی شورای نگهبان به نهاد و شخصیت مذکور خصوصاً اصول قانون اساسی

گزیده‌ای از مهم‌ترین نظرات شرعی قضای شورای نگهبان در راستای اعمال اصل (۳) قانون اساسی

پرو. بسکده شورای نگهبان

عنوان قراردادی: ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)

عنوان و نام پدیدآور: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به همراه نظرات تفسیری، مشورتی و... شورای نگهبان (۱۳۹۶ - ۱۳۵۹): مشتمل بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (با اصلاحات ۱۳۶۸)، کلیه نظریه‌های تفسیری و مشورتی شورای نگهبان از اصول قانون اساسی، کلیه نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی... تهیه و تنظیم: محمد فتحی، کاظم کوهی اصفهانی

مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۳۹۶.

ISBN: 978-600-8378-16-7

۶۳۰ ص.

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: ۱. ایران، قانون اساسی (جمهوری اسلامی). ۲. قانون اساسی -- ایران

3. Constitutions -- Iran

شناسه سند: الف - فتحی، محمد، ۱۳۶۰ - گردآورنده ب. کوهی اصفهانی، کاظم، ۱۳۵۸ - گردآورنده

ج. شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان

رشته کتاب: کنگره ۱۳۹۵ / ۵۱۳۶۸ / KMHT۰۶۴ / رده‌بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰.۲۳

شماره کتاب: ۴۷۸۹۹۰۹

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به همراه نظرات تفسیری، مشورتی و... شورای نگهبان

(۱۳۹۶ - ۱۳۵۹)

تهیه و تنظیم: محمد فتحی، کاظم کوهی اصفهانی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

تابستان ۱۳۹۶ - تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۱۶-۷

قیمت: ۳۲۰۰۰ تومان

تهران: خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه شهید دهقانی‌نیا، پلاک ۱۲

فکس: ۰۲۱-۸۸۳۲۵۰۸۰

تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۲۵۰۴۵

www.shora-rc.ir

nashr@shora-rc.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱

بخش اول: قانون اساسی ۲

مقدمه ۴

فصل اول - اصول کلی ۱۷

موضوع	اصل
۱۷	۱. نوع حکومت
۱۷	۲. مانی و باطنی نظام
۱۷	۳. وظائف کبر دولت جمهوری اسلامی ایران
۱۹	۴. ضرورت بر اساس موازین اسلامی بودن کلیه قوانین و مقررات
۱۹	۵. ولایت امر و امامت است
۱۹	۶. اداره امور با اتکاء به آراء عمومی
۱۹	۷. نقش شوراها در تصمیم گیری اداره امور کشور
۱۹	۸. دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر
۲۰	۹. تفکیک ناپذیر بودن آزادی، استقلال و وحدت و تمامیت ارضی
۲۰	۱۰. خانواده واحد بنیادین جامعه اسلامی است و تمامیت سلطاری از آن
۲۰	۱۱. تلاش در جهت ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی
۲۰	۱۲. دین و مذهب رسمی کشور
۲۱	۱۳. اقلیت های دینی و حقوق آنها
۲۱	۱۴. حقوق غیر مسلمانان

فصل دوم - زبان، خط، تاریخ و پرچم کشور ۲۱

موضوع	اصل
۲۱	۱۵. زبان و خط رسمی
۲۱	۱۶. اهمیت و ضرورت تدریس زبان عربی
۲۱	۱۷. مبدأ تاریخ رسمی کشور
۲۱	۱۸. خصوصیات پرچم رسمی

ب. فصل سوم- حقوق ملت ۲۲

موضوع	اصل
۲۲ تساوی در حقوق بدون ملاحظه رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها	۱۹
۲۲ تساوی همه در برابر قانون	۲۰
۲۲ حقوق زن و خانواده	۲۱
۲۲ مصونیت حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض	۲۲
۲۲ ممنوعیت تفتیش عقیده	۲۳
۲۳ آزادی مطبوعات	۲۴
۲۳ منع استراق سمع و هر گونه تجسس غیر قانونی	۲۵
۲۳ آزادی احزاب و تشکلهای	۲۶
۲۳ رأی جمع	۲۷
۲۳ آزادی انتخاب و شغل	۲۸
۲۳ حق مسکنی بودن و برخورداری از تأمین اجتماعی	۲۹
۲۴ آموزش و پرورش رایگان	۳۰
۲۴ حق شهروندان و خانواده های ایرانی به داشتن مسکن متناسب	۳۱
۲۴ ممنوعیت بازداشت غیر قانونی	۳۲
۲۴ ممنوعیت تبعید و اقامت اجباری افراد به صورت غیر قانونی	۳۳
۲۴ حق دادخواهی و دسترسی به دادگاه صالح	۳۴
۲۴ حق انتخاب وکیل	۳۵
۲۵ قانونی بودن جرم و مجازات	۳۶
۲۵ اصل برائت	۳۷
۲۵ ممنوعیت شکنجه	۳۸
۲۵ ممنوعیت هتک حرمت و حیثیت متهمان و محکومین	۳۹
۲۵ منع اضرار به غیر و تجاوز به منافع عمومی	۴۰
۲۵ حق تابعیت و سلب آن	۴۱
۲۵ اعطای تابعیت و سلب آن	۴۲

فصل چهارم - اقتصاد و امور مالی ۲۶ ج

موضوع	اصل
ضوابط حاکم بر نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران	۴۳
بخش‌های مختلف نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران	۴۴
انفال و ثروت‌های عمومی و نحوه مدیریت آنها	۴۵
احترام مالکیت افراد نسبت به حاصل کسب و کار مشروع	۴۶
احترام به مالکیت خصوصی مشروع	۴۷
عدم تبعیض بین مناطق مختلف کشور در بهره برداری از منابع طبیعی و رآمدهای ملی	۴۸
مقاومت با ثبات‌های نامشروع	۴۹
حفاظت از زیست	۵۰
به موجب قانون ردن تعیین و معافیت از پرداخت مالیات	۵۱
تهیه و تصویب لایحه بودجه سالانه کل کشور	۵۲
تمرکز دریافت‌ها در خزانه‌داری کل و بر اساس قانون بودن هرگونه پرداخت	۵۳
زیر نظر مجلس شورای اسلامی بودن دیون محاسبات کشور	۵۴
صلاحیت دیوان محاسبات کشور	۵۵

فصل پنجم - حق حاکمیت ملت و قوای ناشی از آن ۳۰

موضوع	اصل
حاکمیت الهی	۵۶
قوای سه‌گانه و زیر نظر ولایت مطلقه فقیه عمل کردن آنها	۵۷
طریق اعمال قوه مقننه	۵۸
همه‌پرسی	۵۹
طریق اعمال قوه مجریه	۶۰
طریق اعمال قوه قضاییه	۶۱

فصل ششم - قوه مقننه ۳۲

مبحث اول - مجلس شورای اسلامی ۳۲

موضوع	اصل
تشکیل مجلس شورای اسلامی	۶۲
دوره نمایندگی مجلس شورای اسلامی	۶۳
تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی و نمایندگان اقلیت‌های دینی	۶۴
نصاب رسمیت و آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی	۶۵
تعیین موضوعات مرتبط با اداره امور مجلس شورای اسلامی در آیین‌نامه داخلی	۶۶
سوگند نمایندگان	۶۷
وقف انتخابات مجلس شورای اسلامی در زمان جنگ و اشغال نظامی و آلودگی کار	۶۸
علنی کردن اجلاس مجلس شورای اسلامی	۶۹
حق شرکت رئیس جمهور، معاونان او و وزیران در جلسات مجلس شورای اسلامی و همچنین تکلیف وزراء به حضور در جلسات علنی مجلس در صورت درخواست نمایندگان	۷۰
مبحث دوم - اختیارات و صلاحیت مجلس شورای اسلامی	۳۴
حق مجلس شورای اسلامی در وضع قانون	۷۱
منع وضع قوانین مغایر با احکام اسلامی و قانون اساسی	۷۲
شرح و تفسیر قوانین عادی توسط مجلس	۷۳
شرایط لایحه و طرح قانونی	۷۴
ممنوعیت ایجاد بار مالی و یا تعیین تکلیف جدید و تعیین محل تأمین اعتبار مورد نیاز برای آن توسط نمایندگان	۷۵
تحقیق و تفحص	۷۶
تصویب عهدنامه‌ها، مقاله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقتنامه‌های بین‌المللی توسط مجلس شورای اسلامی	۷۷
منع تغییر خطوط مرزی و ضوابط اعمال اصلاحات جزئی در مرزها	۷۸
منع برقراری حکومت نظامی و ضوابط تعیین محدودیت‌های ضروری	۷۹

۸۰	ضرورت تصویب گرفتن و دادن وام یا کمک‌های بدون عوض	۳۶
	داخلی و خارجی توسط مجلس شورای اسلامی	
۸۱	ممنوعیت دادن امتیاز تشکیل شرکت‌ها و مؤسسات به بیگانگان	۳۶
۸۲	ممنوعیت استخدام کارشناسان خارجی مگر در موارد ضرورت و	۳۶
	با تصویب مجلس شورای اسلامی	
۸۳	ضوابط انتقال بناها و اموال دولتی و نقایس ملی	۳۶
۸۱	مسئولیت هر نماینده در برابر تمام ملت	۳۶
۸۵	نام و حصص بودن سمت نمایندگی، غیر قابل تفویض بودن	۳۶
	قانون گذار، قانون‌گذاری آزمایشی و قابل تفویض بودن	
	تصویب اساسنامه‌های مؤسسات و شرکت‌های دولتی	
۸۶	آزادی بیان، نگاهار نظر و رأی	۳۷
۸۷	رأی اعتماد بر وزراء	۳۷
۸۸	سؤال نمایندگان در پیش جمهور و وزیر	۳۷
۸۹	استیضاح هیئت وزیران در پیش مجلس جمهور	۳۸
۹۰	اعلام شکایت مردم از طرز کار رای سه‌گانه مجلس شورای اسلامی	۳۹
۹۱	تشکیل و ترکیب اعضای شورای نگهبان	۳۹
۹۲	نحوه انتخاب اعضای شورای نگهبان	۳۹
۹۳	عدم اعتبار قانونی مجلس بدون وجود شورای نگهبان	۳۹
۹۴	ارسال کلیه مصوبات مجلس به شورای نگهبان به منظور انطباق با موازین اسلامی و قانون اساسی و مهلت رسیدگی و اظهار نظر شورای نگهبان	۴۰
۹۵	تمدید مهلت رسیدگی و اظهار نظر شورای نگهبان	۴۰
۹۶	مرجع تشخیص عدم مغایرت مصوبات مجلس با احکام اسلام و قانون اساسی در شورای نگهبان	۴۰
۹۷	حضور اعضای شورای نگهبان در مجلس جهت تسریع در کار و در هنگام تصویب لوایح و طرح‌های فوری	۴۰
۹۸	تفسیر قانون اساسی و نصاب آن	۴۰
۹۹	نظارت شورای نگهبان بر انتخابات و مراجعه به آرای عمومی و همه‌پرسی	۴۰

فصل هفتم - شوراهای ۴۱

موضوع	اصل
شوراهای محلی و انتخاب اعضای آنها توسط مردم	۱۰۰
تشکیل شورای عالی استانها	۱۰۱
ارائه پیشنهاد قانون گذاری توسط شورای عالی استانها	۱۰۲
رعایت تصمیمات شوراهای توسط مقامات کشوری که به وسیله دولت تعیین می شوند	۱۰۳
تشکیل شوراهای در واحدهای تولیدی، صنعتی، کشاورزی، آموزشی، اداری و خدماتی	۱۰۴
مخالف نبودن تصمیمات شوراهای با موازین اسلام و قوانین کشور	۱۰۵
حلال شوراهای در صورت انحراف از وظایف قانونی	۱۰۶

فصل هشتم - رهبری ۴۳

موضوع	اصل
نحوه تعیین رهبر	۱۰۷
مجلس خبرگان رهبری و ضوابط آن	۱۰۸
شرایط و صفات رهبر	۱۰۹
وظایف و اختیارات رهبر	۱۱۰
برکنار شدن رهبر از مقام خود و نحوه تعیین رهبر جدید در صورت فوت، کناره گیری یا عزل رهبر و ضوابط شورای موقت رهبری	۱۱۱
مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۱۲

فصل نهم - قوه مجریه ۴۷

مبحث اول - ریاست جمهوری و وزرا

موضوع	اصل
رییس جمهور به عنوان عالیترین مقام رسمی کشور پس از مقام رهبری	۱۱۳
مدت دوره ریاست جمهوری	۱۱۴
شرایط داوطلبان ریاست جمهوری	۱۱۵

موضوع	اصل
اعلام آمادگی نامزدهای ریاست جمهوری	۱۱۶
نحوه و نصاب انتخاب رئیس جمهور	۱۱۷
نظارت شورای نگهبان بر انتخابات ریاست جمهوری	۱۱۸
مهلت زمانی انتخاب رئیس جمهور جدید	۱۱۹
تمدید مهلت انتخابات در صورت فوت نامزدهای انتخاباتی	۱۲۰
ریاست جمهوری	
سوگند رئیس جمهور	۱۲۱
مسئولیت رئیس جمهور در برابر ملت، رهبر و مجلس شورای اسلامی	۱۲۲
امضای معاهدات مجلس و نتیجه همه پرسی به وسیله رئیس جمهور	۱۲۳
معاون اول و سایر معاونان رئیس جمهور	۱۲۴
امضای عهدنامه ها و مواهله نامه ها و موافقتنامه ها و قراردادهای دولت ایران پس از تصویب مجلس توسط رئیس جمهور یا نماینده وی	۱۲۵
مسئولیت رئیس جمهور در امور برناه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور	۱۲۶
حدود صلاحیت و نحوه تعیین نمایندگان ریژه رئیس جمهور	۱۲۷
تعیین سفیران و امضا و پذیرش استوارنا و آنان توسط رئیس جمهور	۱۲۸
اعطای نشان های دولتی توسط رئیس جمهور	۱۲۹
استعفای رئیس جمهور	۱۳۰
فوت، عزل، استعفا، غیبت یا بیماری رئیس جمهور و انتخاب	۱۳۱
رئیس جمهور جدید و نحوه انجام وظایف رئیس جمهور در این زمان	۱۳۲
منع استیضاح یا ابراز رأی عدم اعتماد به وزرا و تجدیدنظر در قانون اساسی و همه پرسی در مدتی که اختیارات رئیس جمهور برعهده معاون اول یا فرد دیگری است	۱۳۳
تعیین وزرا توسط رئیس جمهور و رأی اعتماد به آنها. تعیین وزارتخانه ها و صلاحیت هایشان به موجب قانون	۱۳۴
ریاست هیئت وزیران توسط رئیس جمهور و حل اختلافات در مواردی که نیازمند تفسیر یا تغییر قانون نیست به موجب مصوبه هیئت وزیران. مسئولیت رئیس جمهور در رابطه با اقدامات هیئت وزیران	۱۳۵

موضوع	اصل
استعفای هیئت وزیران یا هریک از وزرا و تعیین سرپرست برای وزارتخانه‌ها	۱۳۵
عزل وزرا توسط رئیس‌جمهور و ضرورت کسب رأی اعتماد برای هیئت وزیران در موارد تغییر بیش از نیمی از آنها	۱۳۶
مسئولیت جمعی هیئت وزیران و مسئولیت وزرا در برابر رئیس‌جمهور و مجلس	۱۳۷
وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه توسط هیئت وزیران	۱۳۸
ضوابط صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری	۱۳۹
مسئولیت به اتهام رئیس‌جمهور و معاونان او و وزرا در دادگاه‌های عمومی دادگستری	۱۴۰
ممنوعیت داشتن شغل دولتی	۱۴۱
رسیدگی رئیس‌جمهور به تضامین به دارایی رهبر، رئیس‌جمهور، معاونان رئیس‌جمهور و وزرا	۱۴۲
مبحث دوم - ارتش و سپاه پاسداران انقلاب	۱۴۳
وظایف ارتش جمهوری اسلامی ایران	۱۴۴
ارتش مکتبی و مردمی	۱۴۵
منع عضویت خارجی‌ان در ارتش و نیروهای نظامی کشور	۱۴۶
منع استقرار پایگاه‌های نظامی خارجی در کشور	۱۴۷
استفاده از افراد و تجهیزات فنی ارتش در زمان صلح	۱۴۸
منع بهره‌برداری شخصی از وسایل و امکانات ارتش	۱۴۹
ترفیع و سلب درجه نظامیان	۱۵۰
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۱۵۱
آمادگی نظامی و آموزش نظامی همگانی	۱۵۲

فصل دهم - سیاست خارجی ۵۶

موضوع	اصل
۵۶ اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران	۱۵۲
۵۶ منع انعقاد قراردادی که موجب سلطه بیگانه شود	۱۵۳
۵۶ حمایت از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در هر نقطه از جهان	۱۵۴
۵۶ اعطای پناهندگی سیاسی	۱۵۵

فصل یازدهم - قوه قضائیه ۵۷

موضوع	اصل
۵۷ وظایف قوه قضائیه	۱۵۶
۵۷ شرایط مدد تصدیق و نحوه انتصاب رئیس قوه قضائیه	۱۵۷
۵۷ وظایف رئیس قوه قضائیه	۱۵۸
۵۸ مرجع رسمی تظلمات و شکایات قوه قضائیه و تشکیل دادگاهها به موجب قانون	۱۵۹
۵۸ وظایف وزیر دادگستری و نحوه انتخاب وی	۱۶۰
۵۸ تشکیل دیوان عالی کشور	۱۶۱
۵۹ رئیس دیوان عالی کشور و دادستان کل	۱۶۲
۵۹ صفات و شرایط قاضی	۱۶۳
۵۹ ضوابط انفصال یا تغییر محل خدمت و سمت قاضی	۱۶۴
۵۹ ضوابط علنی بودن محاکمات	۱۶۵
۱۶۶ مستند و مستدل بودن احکام دادگاهها	
۶۰ تکلیف قاضی به رسیدگی و صدور حکم	۱۶۷
۶۰ رسیدگی به جرایم سیاسی و مطبوعاتی با حضور هیئت منصفه	۱۶۸
۶۰ عطف به ما سبق نشدن قوانین در تعیین جرایم	۱۶۹
۶۰ خودداری قضات از اجرای تصویب نامه ها و آیین نامه های دولتی	۱۷۰
مخالف با احکام اسلام و خارج از حدود و اختیارات قوه مجریه و ابطال آنها توسط دیوان عدالت اداری	

موضوع	اصل
جبران خسارت افراد در موارد تفسیر و اشتباه قاضی	۱۷۱
تشکیل محاکم نظامی	۱۷۲
دیوان عدالت اداری	۱۷۳
سازمان بازرسی کل کشور	۱۷۴
فصل دوازدهم - صدا و سیما	۶۲
صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران	۱۷۵
فصل سیزدهم - شورای عالی امنیت ملی	۶۳
شورای عالی امنیت ملی	۷۶
فصل چهاردهم - بازنگری، قانون اساسی	۶۴
بازنگری در قانون اساسی	۱۷۷
بخش دوم: اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان	۶۵
اصل ۴ (ضرورت بر اساس موازین اسلامی رد کردن قوانین و مقررات)	۶۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۶۷
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی	۶۹
- تذکرها و ارشادهای قانونی شورای نگهبان	۸۰
- نظرات شرعی فقهای شورای نگهبان در راستای اعمال اصل ۱	۸۴
اصل ۲۲ (مصونیت حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض)	۱۲۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۱۲۰
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی	۱۲۱
اصل ۲۴ (آزادی مطبوعات)	۱۲۴
- تذکرها و ارشادهای قانونی شورای نگهبان	۱۲۴
اصل ۲۷ (آزادی تجمع)	۱۲۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۱۲۵

- اصل ۳۰ (آموزش و پرورش رایگان)..... ۱۲۶
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۲۶
- اصل ۳۵ (حق انتخاب وکیل)..... ۱۳۳
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۳۳
- اصل ۳۶ (قانونی بودن جرم و مجازات)..... ۱۳۵
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۳۵
- اصل ۴۳ (ضوابط حاکم بر نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران)..... ۱۳۶
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۳۶
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۳۷
- اصل ۴۴ (بخشی منحصراً از نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران)..... ۱۴۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۴۰
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۴۶
- اصل ۴۵ (انفال و ثروت‌های عمومی و نحوه مدیریت آنها)..... ۱۵۴
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۵۴
- اصل ۴۷ (احترام به مالکیت خصوصی مشروط)..... ۱۵۶
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۵۶
- اصل ۴۹ (مقابله با ثروت‌های نامشروع)..... ۱۵۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۵۷
- اصل ۵۲ (تهیه و تصویب لایحه بودجه سالانه کل کشور)..... ۱۵۸
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۵۸
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۶۴
- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۱۶۷
- اصل ۵۳ (تمرکز دریافت‌های دولت در خزانه‌داری کل و براساس قانون بودن هرگونه پرداخت توسط دولت)..... ۱۷۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۷۰
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۷۰
- اصل ۵۵ (صلاحیت دیوان محاسبات کشور)..... ۱۷۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۷۵

- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۷۶
- اصل ۵۷ (قوای سه گانه و زیر نظر ولایت مطلقه فقیه عمل کردن آنها)..... ۱۷۸
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۷۸
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۷۸
- اصل ۵۸ (طریق اعمال قوه مقننه)..... ۱۸۹
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۸۹
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۸۹
- اصل ۵۹ (همه پرسی)..... ۱۹۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۹۰
- اصل ۶۰ (طریق اعمال قوه مجریه)..... ۱۹۱
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۹۱
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۹۳
- تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان ۱۹۴
- اصل ۶۱ (طریق اعمال قوه قضائیه) .. ۱۹۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۹۵
- اصل ۶۳ (دوره نمایندگی مجلس شورای اسلامی)..... ۱۹۶
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۹۶
- اصل ۶۴ (تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی، نمایندگان اقلیت‌های دینی)..... ۱۹۷
- تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان ۱۹۷
- اصل ۶۵ (نصاب رسمیت و آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)..... ۱۹۸
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۹۸
- اصل ۶۷ (سوگند نمایندگان)..... ۱۹۹
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۱۹۹
- تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان ۱۹۹
- اصل ۶۹ (علنی بودن مذاکرات مجلس شورای اسلامی)..... ۲۰۱
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۲۰۱
- اصل ۷۰ (حق شرکت رئیس جمهور، معاونان او و وزیران در جلسات مجلس شورای اسلامی و همچنین تکلیف وزراء به حضور در جلسات علنی مجلس در

- ۲۰۷ صورت درخواست نمایندگان)
- ۲۰۷ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۱۱ اصل ۷۱ (حق مجلس شورای اسلامی در وضع قانون)
- ۲۱۱ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۱۲ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۲۱۳ اصل ۷۳ (شرح و تفسیر قوانین عادی توسط مجلس)
- ۲۱۳ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۱۵ نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۲۴۲ اصل ۷۴ (ابطال و طرح قانونی)
- ۲۴۲ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۴۲ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- اصل ۷۵ (ممنوعیت ایستادگی و یا تعیین تکلیف جدید بدون تعیین محل تأمین اعتبار مورد نیاز برای آن توسط نمایندگان)
- ۲۴۵ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۵۶ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۲۵۸ اصل ۷۶ (تحقیق و تفحص)
- ۲۵۸ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- اصل ۷۷ (تصویب عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی توسط مجلس شورای اسلامی)
- ۲۶۴ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۷۲ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- اصل ۸۰ (ضرورت تصویب گرفتن و دادن وام یا کمک‌های بدون عوض داخلی و خارجی توسط مجلس شورای اسلامی)
- ۲۷۷ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۲۸۱ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۲۸۴ اصل ۸۱ (ممنوعیت دادن امتیاز تشکیل شرکت‌ها و مؤسسات به بیگانگان)
- ۲۸۴ - نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- اصل ۸۲ (ممنوعیت استخدام کارشناسان خارجی مگر در موارد ضرورت و با

- تصویب مجلس شورای اسلامی) ۲۹۴
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۲۹۴
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۲۹۵
- اصل ۸۴ (مسئولیت هر نماینده در برابر تمام ملت) ۲۹۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۲۹۷
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۲۹۷
- اصل ۸۵ (قائم به شخص بودن سمت نمایندگی، غیر قابل تفویض بودن قانون‌گذاری، قانون‌گذاری آزمایشی و قابل تفویض بودن تصویب اساسنامه‌های موسسات و شرکتهای دولتی) ۲۹۸
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۲۹۸
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۳۰۹
- تذکرات شورای نگهبان ۳۰۹
- اصل ۸۶ (آزادی بیان در اظهار نظر و رأی) ۳۱۴
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۳۱۴
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۳۲۰
- اصل ۸۸ (سؤال نمایندگان از رئیس‌جمهور و وزراء) ۳۲۴
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۳۲۴
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۳۳۳
- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۳۳۴
- اصل ۸۹ (استیضاح هیئت وزیران، وزراء و رئیس‌جمهور) ۳۳۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۳۳۶
- اصل ۹۰ (اعلام شکایت مردم از طرز کار قوای سه‌گانه به مجلس شورای اسلامی) ۳۳۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۳۳۷
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۳۳۸
- اصل ۹۱ (تشکیل و ترکیب اعضای شورای نگهبان) ۳۴۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۳۴۰
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۳۴۳
- اصل ۹۴ (ارسال کلیه مصوبات مجلس به شورای نگهبان به منظور انطباق با موازین

- اسلامی و قانون اساسی و مهلت رسیدگی و اظهارنظر شورای نگهبان)..... ۳۴۷
- ۳۴۷ - نظرات تفسیری و مشورתי شورای نگهبان
- ۳۴۸ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..
- ۳۵۵ - تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان
- اصل ۹۵ (تمدید مهلت رسیدگی و اظهارنظر شورای نگهبان)..... ۳۶۶
- ۳۶۶ - تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان
- اصل ۹۶ (مرجع تشخیص عدم مغایرت مصوبات مجلس با احکام اسلام و
- ۳۶۷ - بن اساسی در شورای نگهبان).....
- ۳۶۷ - نظرات تفسیری و مشورתי شورای نگهبان
- ۳۷۰ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..
- اصل ۹۷ (حضور و نصاب شورای نگهبان در مجلس جهت تسريع در کار و در
- ۳۷۱ هنگام تصویب لوایح و طرح هاى اساسی).....
- ۳۷۱ - نظرات تفسیری و مشورתי شورای نگهبان
- اصل ۹۸ (تفسیر قانون اساسی و نصاب آن)..... ۳۷۳
- ۳۷۳ - نظرات تفسیری و مشورתי شورای نگهبان
- ۳۷۳ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..
- ۳۷۴ - تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان
- اصل ۹۹ (نظارت شورای نگهبان بر انتخابات و مراجعه به آراء عموم و همه پرسى) ... ۳۷۶
- ۳۷۶ - نظرات تفسیری و مشورתי شورای نگهبان
- ۳۷۷ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..
- ۳۸۰ - تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان
- اصل ۱۰۰ (شوراهای محلی و انتخاب اعضای آنها توسط مردم)..... ۳۸۹
- ۳۸۹ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..
- اصل ۱۰۲ (ارائه پیشنهاد قانون گذاری توسط شورای عالی استان ها)..... ۳۹۲
- ۳۹۲ - نظرات تفسیری و مشورתי شورای نگهبان
- اصل ۱۰۸ (مجلس خبرگان رهبرى و ضوابط آن)..... ۳۹۳
- ۳۹۳ - نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..
- اصل ۱۱۰ (وظایف و اختیارات رهبر)..... ۳۹۵

- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۳۹۶
- اصل ۱۱۱ (برکنار شدن رهبر از مقام خود و نحوه تعیین رهبر جدید در صورت فوت، کناره‌گیری یا عزل رهبر و ضوابط شورای موقت رهبری) ۴۰۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۰۰
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۰۱
- اصل ۱۱۲ (مجمع تشخیص مصلحت نظام) ۴۰۲
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۰۲
- تذکراتی ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۴۰۷
- اصل ۱۱۳ (رئیس‌جمهور به عنوان عالیترین مقام رسمی کشور پس از مقام رهبری) ۴۰۸
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۰۸
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۱۱
- تذکراتی ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۴۱۸
- اصل ۱۱۷ (نحوه و نصاب انتخاب رئیس‌جمهور) ۴۳۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۳۵
- اصل ۱۲۱ (سوگند رئیس‌جمهور) ۴۳۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۳۷
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۳۸
- اصل ۱۲۳ (امضای مصوبات مجلس و نتیجه همه‌پرسی به وسیله رئیس‌جمهور) ۴۳۹
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۳۹
- اصل ۱۲۴ (معاون اول و سایر معاونان رئیس‌جمهور) ۴۴۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۴۰
- اصل ۱۲۵ (امضای عهدنامه‌ها و مقاوله‌نامه‌ها و موافقتنامه‌ها و قرار دادهای دولت ایران پس از تصویب مجلس توسط رئیس‌جمهور یا نماینده وی) ۴۴۲
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۴۳
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۴۷
- اصل ۱۲۶ (مسئولیت رئیس‌جمهور در امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور) ۴۵۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۵۰

- اصل ۱۲۷ (حدود صلاحیت و نحوه تعیین نمایندگان ویژه رئیس جمهور)..... ۴۵۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۵۵
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۶۰
- اصل ۱۲۸ (تعیین سفیران و امضا و پذیرش استوانه نامه آنان توسط رئیس جمهور) ... ۴۷۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۷۰
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۷۱
- اصل ۱۲۹ (استعفای رئیس جمهور) ۴۷۲
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۷۲
- اصل ۱۳۱ موت، استعفا، غیبت یا بیماری رئیس جمهور و انتخاب رئیس جمهور
- جدید و نحوه انجام این کارها، رئیس جمهور در این زمان)..... ۴۷۴
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۷۴
- اصل ۱۳۳ (تعیین وزرا توسط رئیس جمهور و رأی اعتماد به آنها، تعیین وزارتخانه ها و
- صلاحیت هایشان به موجب قانون) ۴۷۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۷۵
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۷۷
- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۴۸۱
- اصل ۱۳۴ (ریاست هیئت وزیران توسط رئیس جمهور و اصل اختلافات در مواردی
- که نیازمند تفسیر یا تغییر قانون نیست به موجب مصوبه هیئت وزیران، مسئولیت
- رئیس جمهور در رابطه با اقدامات هیئت وزیران)..... ۴۸۲
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۸۲
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۴۸۷
- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۴۸۹
- اصل ۱۳۵ (استعفای هیئت وزیران یا هریک از وزرا و تعیین سرپرست برای وزارتخانه ها)..... ۴۹۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۴۹۰
- اصل ۱۳۶ (عزل وزرا توسط رئیس جمهور و ضرورت کسب رأی اعتماد برای هیئت
- وزیران در موارد تغییر بیش از نیمی از آنها) ۵۰۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۰۰
- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۵۰۲

- ص اصل ۱۳۷ (مسئولیت جمعی هیئت وزیران و مسئولیت وزرا در برابر رئیس‌جمهور و مجلس) ۵۰۳
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۰۳
- تذکراتی ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۵۰۴
- ص اصل ۱۳۸ (وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه تسط هیئت وزیران) ۵۰۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۰۵
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۵۳۰
- ص اصل ۱۳۹ (ضوابط صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری) ۵۳۶
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۳۶
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۵۴۹
- ص اصل ۱۴۰ (رسدگی به اتهام رئیس‌جمهور و معاونان او و وزرا در دادگاه‌های عمومی، قضایی) ۵۵۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۵۵
- ص اصل ۱۴۱ (ممنوعیت داشتن بیش از یک شغل دولتی) ۵۵۸
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۵۸
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۵۷۲
- تذکراتی ارشادی و قانونی شورای نگهبان ۵۷۶
- ص اصل ۱۴۴ (ارتش مکتبی و مردمی) ۵۷۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۷۷
- ص اصل ۱۴۵ (منع عضویت خارجی‌ان در ارتش و نیروهای انتظامی کشور) ۵۷۹
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۷۹
- ص اصل ۱۵۶ (وظایف قوه قضاییه) ۵۸۱
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۸۱
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۵۸۵
- ص اصل ۱۵۷ (شرایط، مدت تصدی و نحوه انتصاب رئیس قوه قضاییه) ۵۸۶
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۸۶
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی .. ۵۸۶
- ص اصل ۱۵۸ (وظایف رئیس قوه قضاییه) ۵۸۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۵۸۷

اصل ۱۵۹ (دادگستری به عنوان مرجع رسمی تظلمات و شکایات)	۵۹۵
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..	۵۹۵
اصل ۱۶۰ (وظایف وزیر دادگستری و نحوه انتخاب وی)	۶۰۰
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۶۰۰
اصل ۱۶۱ (تشکیل دیوان عالی کشور)	۶۰۴
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۶۰۴
اصل ۱۶۲ (ضوابط انفصال یا تغییر محل خدمت و سمت قاضی)	۶۰۸
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۶۰۸
اصل ۱۶۷ (تألیف قاضی به رسیدگی و صدور حکم)	۶۱۰
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..	۶۱۰
اصل ۱۷۷ (خودداری قضات از اجرائی تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولتی مخالف با احکام اسلام و خارج از حدود اختیارات قوه مجریه)	۶۱۱
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۶۱۱
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..	۶۱۴
اصل ۱۷۲ (تشکیل محاکم نظامی)	۶۱۸
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..	۶۱۸
اصل ۱۷۳ (دیوان عدالت اداری)	۶۲۱
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..	۶۲۲
- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان	۶۲۵
اصل ۱۷۴ (سازمان بازرسی کل کشور)	۶۲۵
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۶۲۶
- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان	۶۲۶
اصل ۱۷۵ (صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران)	۶۲۷
- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان	۶۲۷
- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ..	۶۳۰

پیشگفتار

قانون اساسی هر کشور، بنیادین ترین قانون آن کشور و پایه ثبات سیاسی و حقوقی آن سرزمین است که سنجارهای حقوقی برتر و اساسی آن جامعه‌ی سیاسی را در خود جای داده است. از این رو، تغییر و اصلاح آن غالباً سخت و مستلزم طی شدن فرایندی پیچیده و طولانی است. از طرفی، قانون اساسی هم مانند هر قانون بشری دیگر، دارای عیب و نقص نیست و در عین حفظ ثبات این قانون، باید برای رفع نقص‌ها، برطرف کردن ابهامات احتمالی آن و پاسخگویی به نیازهای نوبه‌نوی جامعه بازبینی شود. استفاده از ابزار در اغلب کشورها در جهت حل این مشکل پیش‌بینی شده است. «تفسیر» است.

در نظام جمهوری اسلامی ایران، شورای نگهبان که بر طبق قانون اساسی صلاحیت‌ها و وظایف مختلفی برعهده دارد، به‌عنوان مفسر رسمی قانون اساسی معرفی شده است. اصل (۹۸) قانون اساسی در این باره مقرر داشته است: «تفسیر قانون اساسی به‌عهده‌ی شورای نگهبان است که با تصویب سه‌چهارم آنان انجام می‌شود.» در همین راستا، از ابتدای تشکیل شورای نگهبان، به‌طور پیوسته و البته با فراز و نشیب‌هایی، این شورا نظراتی را در تفسیر اصول قانون اساسی ابراز داشته است که به‌عنوان «نظر تفسیری» شناخته

می‌شوند. البته بر طبق مقررات،^۱ تعداد محدودی از مقامات این امکان را دارند که از شورای نگهبان درخواست تفسیر قانون اساسی را داشته باشند.

در کنار این نظرات، پاره‌ای دیگر از نظرات که واجد رأی اکثریت اعضای وقت شورای نگهبان بوده، لیکن اکثریت سه‌چهارم اعضای شورای نگهبان را کسب نکرده‌اند، به «نظر مشورتی» شهرت یافته‌اند که برای راهنمایی در موضوع تفسیر و کمک به نهادهای مختلف ارائه شده‌اند. همچنین شورای نگهبان سه‌ویژه در سال‌های ابتدایی پس از انقلاب اسلامی - به طور ارشادی و در جهت پایداری از قانون اساسی تذکراتی را به نهادها و شخصیت‌ها داده است. در مقابل اشخاص حقیقی و حقوقی در موضوعات مربوط به قانون اساسی استعلامات را از شورای نگهبان داشته‌اند که شورای نگهبان بر مبنای اصول قانون اساسی، نظراتی را در پاسخ به آنها اعلام کرده است. در راستای اعمال نظرات شرعی فقهای شورای نگهبان (مذکور در اصل (۴) قانون اساسی)، فقهای عضو این شورای نظراتی در خصوص اصول قانون اساسی یا قوانین و مقررات لازم‌الاجراء در کشور از حیث مغایرت یا عدم مغایرت آنها با موازین شرعی ابراز کرده‌اند.

پژوهشکده‌ی شورای نگهبان به‌عنوان بازو پژوهشی این شورا، با توجه به نقش مهم نهاد شورای نگهبان در امر تفسیر قانون اساسی، کلیه‌ی نظرات تفسیری و مشورتی از اصول قانون اساسی، کلیه‌ی نظرات ابرازی در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی و نیز کلیه‌ی تذکرات شورای نگهبان به نهادها و شخصیت‌ها در ارتباط با اصول قانون اساسی و گزیده‌ای از مهم‌ترین نظرات شرعی فقهای شورای نگهبان که در راستای

۱. مطابق ماده (۱۸) آیین‌نامه داخلی شورای نگهبان مصوب ۱۳۷۹، تفسیر اصول قانون اساسی با ارجاع مقام معظم رهبری و یا با درخواست رئیس جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی و رئیس قوه قضائیه و یا یکی از اعضای شورای نگهبان صورت می‌گیرد.

اعمال اصل (۴) ارائه شده را در مجموعه‌ی حاضر جمع‌آوری کرده است تا مجموعه‌ی این نظرات به نحو مناسبی دست‌یافتنی باشد. بر این اساس، در این مجموعه سعی شده است نظرات مذکور به صورت کامل و جامع به مخاطبان ارائه شود.

مجموعه‌ی حاضر ویژگی‌هایی دارد که توجه به آن در استفاده‌ی بهینه از این مجموعه ضروری است:

۱. از ویژگی‌های شاخص این مجموعه، ذکر همه‌ی نظرات شورای نگهبان در خصوص اصول قانون اساسی در مجموعه‌ای واحد است که از این جهت این مجموعه بدین نوع ارائه محسوب می‌شود و به مخاطب این فرصت را می‌دهد تا همه‌ی این نظرات را به صورت یکجا و هم‌زمان در نظر بگیرد و در عین حال، برای پژوهشگران قانون‌گذاران نیز این امکان را فراهم می‌کند تا بتوانند به سهولت این نظرات را در دسترس داشته باشند.
۲. در هنگام درج نظرات شورای نگهبان در این مجموعه، تطبیق متون نظرات با اسناد مکتوب موجود وجهه‌ی همت قرار گرفته است تا اثری با بیشترین دقت و اتقان ممکن در اختیار مخاطبان قرار گیرد.
۳. در مجموعه‌ی حاضر، نکاتی از جمله سوابق موضوعی که می‌تواند به فهم بیشتر موضوع کمک کند در پانویست بیان شده است.
- در خصوص ساختار کتاب نیز باید به این نکته اشاره شود که این مجموعه در دو بخش سازمان‌دهی شده است:

بخش اول، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و بخش دوم، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در پرتو نظرات شورای نگهبان. در بخش اول، به جهت سهولت دسترسی مخاطبان به متن قانون اساسی، صرفاً متن مقدمه و اصول این قانون بدون هیچ توضیح و تفصیلی به صورت یکجا آمده است. در این بخش، متن بازنگری‌شده‌ی اصول قانون اساسی در سال ۱۳۶۸، به عنوان

متن مبنا ذکر شده است و متن سابق اصل‌ها، حسب مورد در پاورقی آمده است. در بخش دوم، تک‌تک اصول قانون اساسی که شورای نگهبان راجع به آنها نظری ابراز داشته است، به صورت مجزا آورده شده و در ذیل آن، الف) کلیه نظریه‌های تفسیری و مشورتی شورای نگهبان، ب) کلیه نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی و ج) کلیه تذکره‌های ارشادی و قانونی شورا به نهادها و شخصیت‌ها، حسب مورد (در صورت ابراز نظر در خصوص آن موضوع از سوی شورای نگهبان) آمده است. علاوه بر سه موضوع فوق، در ذیل اصل (۴) قانون اساسی، گزیده‌ای از مهم‌ترین نظرات تفسیری فقهای شورای نگهبان که در راستای اعمال اصل (۴) قانون اساسی راجع به تائید و مقررات لازم‌الاجرا در کشور ارائه شده نیز به تفکیک و به ترتیب، بدو بار یعنی صدور آنها، ذکر شده است.

گفتنی است در بخش مربوط به ذکر نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان، استفسارهایی که در راستای نگهبان انجام شده ولی به هر دلیل به ارائه‌ی نظریه (اعم از تفسیری و مشورتی) از سوی شورا منجر نشده نیز آمده است. همچنین ملاک دسته‌بندی نظریه‌های شورای نگهبان از جهت تفسیری یا مشورتی بودن آنها در این قسمت، در درجه نخست، پاسخی است که شورای نگهبان به استفسار انجام‌شده داده است که در مواردی به ویژه در نظریه‌های دهه‌ی هفتاد به بعد شورای نگهبان، صریحاً مشورتی یا مشورتی بودن آنها در متن نظریه آمده است. در درجه‌ی دوم، این تذکره بر اساس ملاک ارائه‌شده از سوی قائم‌مقام دبیر وقت شورای نگهبان در سال ۱۳۶۹ است که در پاسخ به استعلام اداره حقوقی دادگستری نسبت به برخی نظریه‌های شورای نگهبان در دهه‌ی شصت بیان شده است. در این اظهار نظر به شماره ۱۱۵۸ مورخ ۱۳۶۹/۱۰/۶ آمده است: «... اصولاً نظریاتی که در ارتباط با قانون اساسی از سوی شورای نگهبان ابراز شده، در صورتی که

تصریح نشده باشد که مشورتی است، طبق اصل ۹۸ قانون اساسی اعلام شده و تفسیری است.»

امید است مخاطبان گرامی با ارائه‌ی نظرات خود در خصوص این مجموعه و سایر مجموعه‌هایی که پژوهشکده‌ی شورای نگهبان در راستای رسالت خود منتشر می‌کند، ما را در عمل به وظایف خود یاری فرمایند.

و من الله التوفیق و علیہ التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

تابستان ۱۳۹۶